

Nr 21.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99); given Stockholms slott den 2 januari 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99).

GUSTAF ADOLF

Torsten Nilsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Med hänsyn till livsmedelskostnadernas stegring föreslås att maximitbeloppen för familjepenning enligt 6 § familjebidragsförordningen skall höjas med omkring 10 % och för de olika kategorierna av familjemedlemmar utgöra 5, 3 och 2 kronor för dag.

Vidare föreslås ändrad beräkning av den tid varunder bostadsbidrag i dess vanligaste former skall utgå. Den gällande regeln är att sådant bidrag skall täcka utgifter vilka *förfaller* under den värnpliktiges tjänstgöringstid. Förslaget innebär att bidraget skall avse utgifter vilka *belöper* på tjänstgöringstiden.

Slutligen upptar förslaget frågan om s. k. förlängt familjebidrag. Sådan förmån utgår för närvarande i princip icke till värnpliktig som avslutat fredstjänstgöring enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen. Nu föreslås att förlängt bostadsbidrag även skall kunna utgå efter avslutad fredstjänstgöring av längre varaktighet.

**Förslag
till
Förordning om ändring i familjebidragsförordningen den
29 mars 1946 (nr 99).**

Härigenom förordnas att 6 och 13 §§ familjebidragsförordningen den 29 mars 1946¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

6 §.

Familjepenning utgår — — —
för dag:

- | | Kronor. |
|-----------------------------|---------|
| 1) För hustru — — 16 år ... | 4: 60 |
| 2) För annan — — under 1) | 2: 70 |
| 3) För annan — — under 1) | 1: 85 |

När synnerliga skäl därtill äro må efter särskilt medgivande, enligt vad i 39 § stadgas, familjepening för värnpliktigs moder, som förestår hans hem, utgå med högst 4 kronor 60 öre för dag, oaktat den värnpliktige icke har hemmavarande familjemedlem under 16 år.

Familjepenning utgår — — —
för dag:

- | | Kronor. |
|-----------------------------|---------|
| 1) För hustru — — 16 år ... | 5: — |
| 2) För annan — — under 1) | 3: — |
| 3) För annan — — under 1) | 2: — |

När synnerliga skäl därtill äro må efter särskilt medgivande, enligt vad i 39 § stadgas, familjepening för värnpliktigs moder, som förestår hans hem, utgå med högst 5 kronor för dag, oaktat den värnpliktige icke har hemmavarande familjemedlem under 16 år.

13 §.

1 mom. Familjepening utgår — — — efter tjänstgöring jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen.

Bostadsbidrag för bostad i den värnpliktige eller hans hustru tillhörig fastighet utgår, beräknat för tjänstgöringsdag, under tjänstgöringstiden.

Bostadsbidrag enligt 9 § i annat fall än i andra stycket sägs och bostadsbidrag enligt 11 § 2 mom. utgår till gäldande av utgifter, vilka förfalla under tjänstgöringstiden, dock att om sådant bostadsbidrag kommer att till beloppet understiga det bidrag, som skulle hava utgått, där est detsamma beräknats för tjänst-

1 mom. Familjepening utgår — — — efter tjänstgöring jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen.

Bostadsbidrag enligt 9 §, 10 § och 11 § 2 mom. utgår, beräknat för tjänstgöringsdag, under tjänstgöringstiden.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 6 § SFS 1952:28 och beträffande 13 § SFS 1951:117.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

göringsdag, skillnaden utgår vid tjänstgöringstidens slut.

Bostadsbidrag enligt 10 § utgår från tjänstgöringstidens början till utgången av den månad under vilken tjänstgöringstiden utlöper.

Bostadsbidrag enligt 11 § 1 mom. — — — under tjänstgöringstiden.

2 mom. Om särskilda skäl därtill föranleda, må familjepenning utgå för högst tjugu dagar och bostadsbidrag enligt 9 §, 10 § och 11 § 2 mom. för högst trettio dagar utöver de i 1 mom. angivna tiderna, därvid dock i fråga om bostadsbidrag skall gälla, att, därest sådant bidrag utgått för längre tid än som motsvarar tjänstgöringstiden, det överskjutande antalet dagar skall medräknas i den tid, för vilken förlängt bidrag beviljas.

Bostadsbidrag enligt 11 § 1 mom. — — — tjänstgöringstidens slut.

Vad ovan i detta moment stadgats skall dock i fråga om värnpliktig, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen, äga tillämpning allenast därest tjänstgöringen upphört tidigare än som vid tjänstgöringens början kunde förutsättas.

Storleken av — — — föreliggande behov.

3 mom. Beträffande vad — — — närmare föreskrifter.

Bostadsbidrag enligt 11 § 1 mom. — — — under tjänstgöringstiden.

2 mom. Om särskilda skäl därtill föranleda, må familjepenning utgå för högst tjugu dagar och bostadsbidrag enligt 9 §, 10 § och 11 § 2 mom. för högst trettio dagar utöver de i 1 mom. angivna tiderna.

Bostadsbidrag enligt 11 § 1 mom. — — — tjänstgöringstidens slut.

Vad ovan i detta moment stadgats om familjepenning skall i fråga om värnpliktig, som fullgjort tjänstgöring jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen, äga tillämpning allenast därest tjänstgöringen upphört tidigare än som vid tjänstgöringens början kunde förutsättas.

Bestämmelserna om bostadsbidrag i detta moment skola icke gälla såvitt angår värnpliktig som fullgjort allenast repetitions- eller befälsövning eller sådana övningar i förening.

Storleken av — — — föreliggande behov.

3 mom. Beträffande vad — — — närmare föreskrifter.

Denna förordning träder i kraft den 1 mars 1953.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 2 januari 1953.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Torsten Nilsson, vissa frågor rörande *ändring i familjebidragsförordningen* och anför därvid följande.

Försvarets socialbyrå har i skrivelse den 28 oktober 1952 framlagt förslag till vissa ändringar i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99). Förslaget avser dels förhöjning av familjepennningens maximibelopp, dels ändrad beräkning av den tid under vilken bostadsbidrag enligt förordningen må utgå, dels ock utvidgning av rätten till s. k. förlängt familjebidrag.

Över förslaget har efter remiss yttranden avgivits av *överbefälhavaren, försvarets civilförvaltning, försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd, statskontoret, kammarrätten, socialstyrelsen, länsstyrelserna i Malmöhus, Jönköpings, Östergötlands, Södermanlands, Värmlands och Västerbottens län, Svenska stadsförbundet samt Svenska landskommunernas förbund.*

A. FAMILJEPENNING.

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt såväl 1942 års krigsfamiljebidragsförordning (SFS 1942:521) som 1946 års familjebidragsförordning i dess ursprungliga lydelse utgick familjepenning med högst de belopp för dag som framgår av tariffen överst å nästa sida.

Familjepennningens maximibelopp har sedermera ändrats tre gånger.

Sålunda framlades genom propositionen 1950:146 förslag om upphävande av dyrortsgrupperingen av familjepennningen och om vissa höjningar av familjepennningens maximibelopp. Förslaget avsåg endast en provisorisk reglering för budgetåret 1950/51. Riksdagen biföll propositionen (skrivelse nr 240).

Ortsgrupp	1	2	3
	För hustru och fränskild hustru ävensom — därest värnpliktig icke sammanlever med hustru eller hustrun, med vilken han sammanlever, är arbetsoförmögen — för annan familjemedlem, som förestår hemmet åt värnpliktig med hemmavarande familjemedlem under 16 år	För annan familjemedlem över 16 år än som avses i kol. 1	För annan familjemedlem under 16 år än som avses i kol. 1
	kronor	kronor	kronor
I	2: 75	1: 40	1: 10
II	3: —	1: 65	1: 20
III	3: 25	1: 90	1: 30

Genom propositionen 1951:17 föreslogs, bland annat, ett definitivt slopande av dyrortsgrupperingen och en ytterligare reglering uppåt av familjepeningens maximibelopp. Propositionen bifölls av riksdagen i de delar varom här är fråga (skrivelse nr 60).

I proposition den 4 januari 1952 (nr 19) föreslogs att maximibeloppen skulle bestämmas till kronor 4: 50, 2: 60 och 1: 80. Dessa belopp hade beräknats på grundval av det senast tillgängliga indextalet för livsmedelskostnaderna (september 1951), vilket utgjorde 224 enheter.

Under behandlingen av sistnämnda proposition konstaterade andra lagutskottet (utlåtande nr 3) att index ytterligare stigit och att senast då tillgängliga indextal, som avsåg december 1951, utgjorde 229 enheter. Med beaktande härav förordade utskottet att maximibeloppen skulle fastställas till kronor 4: 60, 2: 70 respektive 1: 85, vilket innebar en viss avrundning uppåt. Utskottet framhöll att genom en sådan avrundning lämnades visst utrymme för prisstegringar även under år 1952.

Utskottets förslag bifölls av riksdagen och i enlighet härmed utfärdades förordning den 8 februari 1952 (nr 28) om ändring i 6 § familjebidragsförordningen.

De ändrade reglerna, vilka trädde i kraft den 1 mars 1952, gäller alltjämt.

Socialbyråns förslag.

Socialbyrån erinrar om att levnadskostnaderna under år 1952 fortsatt att stiga. Livsmedelskostnadsindex nådde för september 1952 talet 252. Från den 1 juli 1942 har därmed index stigit med (252 — 163 =) 89 enheter eller 54,6 %. Användes, såsom hittills skett, familjepeningens maxi-

mibelopp den 1 juli 1942 i dåvarande dyrortsgrupp III för framräkning av den med hänsyn till prisförändringarna aktuella familjepeningen blir beloppen kronor 5: 02, 2: 94 och 2: 01.

Härefter gör socialbyrån en motsvarande beräkning med utgångspunkt från de senast fastställda familjepenningsbeloppen och det till grund därför liggande indextalet (december 1951): Från den 1 januari 1952 till den 1 oktober 1952 har index stigit med (252 — 229 =) 23 enheter eller omkring 10 %. Om detta procenttal användes för framräkningen blir familjepenningsbeloppen kronor 5: 06, 2: 97 och 2: 04.

Socialbyrån fortsätter: Med hänsyn till den betydelse en anpassning av familjepeningens maximibelopp till framförallt livsmedelskostnaderna har, särskilt för de rekryttjänstgörande värnpliktigas ekonomiska förhållanden, får en uppräknig av de nuvarande maximibeloppen med i avrundat tal 10 % anses vara i hög grad angelägen. På grund härav och då en avrundning av de framräknade beloppen i vart fall torde böra ske, vill socialbyrån föreslå följande maximibelopp, vilka, när de utgör hela kronotal, torde medföra någon arbetsbesparing vid familjepeningens uträkning och utbetalning, nämligen 5, 3 och 2 kronor.

Yttranden.

Socialbyråns förslag om höjning av familjepeningens maximibelopp har lämnats utan erinran av sautliga hörda myndigheter. I ett par yttranden framhålles fördelen av att beloppen avrundats till jämna kronotal. *Försvarets civilförvaltning* erinrar om att verket tidigare framställt förslag syftande till en mera automatisk anpassning av familjepeningen efter levnadskostnaderna (se propositionen 1952: 19, s. 6). *Länsstyrelsen i Värmlands län* framför liknande synpunkter. *Civilförvaltningen* förutsätter slutligen att vid beloppens slutliga bestämmande hänsyn tages till de levnadskostnader som är aktuella vid den ifrågavarande tidpunkten.

Departementschefen.

Familjepeningens maximibelopp har förhöjts under ettvar av de tre sista åren. Varje förhöjning har motiverats med stegringen av livsmedelskostnaderna.

Den senaste regleringen av maximibeloppen skedde på grundval av livsmedelskostnadsindex för december 1951 som utgjorde 229 enheter. Maximibeloppen bestämdes därvid, efter mindre avrundningar uppåt, till kronor 4: 60, 2: 70 och 1: 85.

Socialbyråns nu föreliggande förslag om en ytterligare reglering bygger på den prisstegring som inträffat sedan årsskiftet 1951—1952. Senast tillgängliga indextal — för september 1952 — utgör 252 enheter. Med ut-

gångspunkt härifrån föreslår socialbyrån en höjning av familjepennningens maximibelopp till 5, 3 och 2 kronor.

Förslaget, som lämnats utan erinran av remissmyndigheterna, synes innebära en följdriktig tillämpning av de tre senaste årens riksdagsbeslut i frågan. De föreslagna beloppen finner jag vara väl avvägda. Genom att desamma kunnat avrundas till jämna krontal ernås en icke oväsentlig fördel ur arbetsbesparingssynpunkt.

Jag kan alltså icke biträda förslaget om en automatisk anpassning av familjepennningen efter inträffande ändringar i levnadskostnaderna.

B. BERÄKNING AV TID FÖR BOSTADSBIDRAG.

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt familjebidragsförordningen utgår bostadsbidrag i följande olika former, nämligen:

bostadsbidrag i egentlig mening, omfattande dels bidrag för bostad i den värnpliktige eller hans hustru tillhörig fastighet, dels ock bidrag i annat fall, d. v. s. hyresbidrag (9 §);

bidrag för uppvärmning (10 §);

bidrag för flyttningkostnader (11 § 1 mom.); samt

bidrag för förvaring av lösören (11 § 2 mom.).

Regler om de tider för vilka bidragen skall beräknas är givna i 13 § förordningen (i författningsrummets lydelse enligt SFS 1951:117).

Av 13 § 1 mom. tredje stycket framgår att hyresbidrag utgår till gäldande av utgifter, vilka förfaller under tjänstgöringstiden. Härjämte finns en jämningsbestämmelse för det fall att bidraget kommer att understiga det bidrag som skulle ha utgått därest detsamma beräknats för tjänstgöringsdag; i dylikt fall utjämnas skillnaden vid tjänstgöringstidens slut.

Principen att hyresbidrag skall täcka den hyra som förfaller under tjänstgöringstiden härrör från 1940 års krigsfamiljebidragsförordning (SFS 1940:223, 9 §).

Bostadsbidrag som nyss nämnts skall enligt 20 § familjebidragskungörelsen (i författningsrummets lydelse enligt SFS 1951:118) i princip utbetalas för kalendermånad i förskott.

Socialbyråns förslag.

Socialbyrån framhåller att bestämmelserna om bostadsbidrag (till gäldande av hyra) aktualiserats såvitt angår värnpliktiga som fullgör repetitionsövning. En vanlig repetitionsövning omfattar — in- och utryckningsdagarna inräknade — 32 dagar. Eftersom bostadshyran för viss månad regelmässigt förfaller till betalning sista dagen nästföregående

månad, kan en sådan repetitionsövning medföra rätt till bostadsbidrag för två månader. Så blir exempelvis fallet om inryckningen äger rum den 30 september. Dylika fall har visserligen ännu icke förekommit i större utsträckning. Oftare händer det att en repetitionsövning kombinerad med befälsövning omfattar två månadsslut och alltså medför rätt till bostadsbidrag för två månader. Av det sagda framgår att utfallet av gällande bestämmelser om rätt till bostadsbidrag kan betecknas som i viss mån slumpartat.

Socialbyrån finner att en rättvis och skälig lösning bäst vinnes genom en föreskrift att hyresbidrag — liksom även bidrag till uppvärmning och bidrag till förvaring av möbler m. m. — skall utgå, beräknat för tjänstgöringsdag, under tjänstgöringstiden.

Beträffande tillämpningsbestämmelserna i familjebidragskungörelsen — närmast de regler som gäller utbetalning i förskott eller efterskott — framhåller socialbyrån att desamma bör utformas så att en anpassning efter skiftande lägen möjliggöres. Om en värnpliktig inrycker t. ex. någon av de sista dagarna i en månad, bör betalningen av hyran för nästkommande månad byggas på hans civila inkomster. Om å andra sidan utryckning äger rum mot slutet av en månad, bör bostadsbidrag utgå till betalning av hyra för därpå följande månad, i den mån en av behovsprövningen föranledd rätt till dylikt bidrag över huvud föreligger.

Socialbyrån har bifogat ett utkast till ändring av 20 § familjebidragskungörelsen. I utkastet föreslås bland annat den ändringen att familjebidrag — således även bostadsbidrag — skall utbetalas i efterskott, där ej tillsynsmyndigheten finner anledning förordna om förskottsutbetalning.

Yttranden.

Socialbyråns förslag om ändrad beräkning av den tid under vilken bostadsbidrag må utgå har lämnats utan erinran av samtliga hörda myndigheter.

Två länsstyrelser har närmare berört den till tillämpningsbestämmelserna hörande frågan om utbetalning av hyresbidrag i förskott eller efterskott. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* framhåller att om inryckning sker någon av de sista dagarna i en månad behov av förskottsbetalning av hyresbidrag för nästföljande månad i regel icke torde föreligga. För det fall däremot att inryckning sker i mitten av en månad, skulle en regel om betalning i efterskott verka så att den värnpliktige vid månads slut erhåller bidrag allenast för det antal dagar han tjänstgjort under den gångna månaden; det torde då icke bli ovanligt att den värnpliktige saknar erforderliga medel till gäldande av hyran för påföljande månad. Den föreslagna lydelsen av 13 § 1 mom. förordningen torde visserligen

nödvändigöra efterskottsbetalning som huvudregel men det förefaller länsstyrelsen önskvärt att tillsynsmyndigheten (socialbyrån) meddelar föreskrifter som möjliggör avvikelser. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* berör likaledes de svårigheter som kan uppkomma. Länsstyrelsen förordar den lösningen att om inryckning sker under förra hälften av en månad bidrag för hel månad bör utbetalas den sista dagen i månaden, medan däremot om inryckning sker under senare hälften av en månad utbetalning av bidrag bör ske senast den sista i nästföljande månad, familjebidragsnämnden dock obetaget att i sistnämnda fall den sista dagen i inryckningsmånaden direkt till den värnpliktige utbetala bidrag beräknat efter antalet tjänstgöringsdagar under denna månad.

Departementschefen.

Enligt gällande bestämmelser skall hyresbidrag utgå till gäldande av utgifter som *förfaller* under tjänstgöringstiden. Om bidraget härvid skulle komma att understiga det bidrag som skulle ha utgått om detsamma beräknats för tjänstgöringsdag utbetalas dock skillnaden vid tjänstgöringstidens slut.

Hyra för viss månad anses förfallen sista dagen i nästföregående månad.

Socialbyrån framhåller att en repetitionsövning om 32 dagar (in- och utryckningsdagar inräknade) följaktligen i vissa fall kan berättiga till bidrag för två hela månader. Så blir exempelvis fallet om inryckning äger rum den 30 eller 31 augusti. Det angivna resultatet inträffar självfallet ännu oftare vid inkallelser till repetitionsövning kombinerad med befälsövning om 10 dagar.

För att avhjälpa de nackdelar som sålunda kan följa av det nuvarande systemet föreslår nu socialbyrån en övergång till ändrad tidsberäkning för bostadsbidrag. Förslaget innebär att hyresbidrag — liksom även bidrag till uppvärmning och till förvaring av möbler m. m. — skall avse utgifter som *belöper* på tjänstgöringstiden. Förslagets genomförande förutsätter ändring av 13 § 1 mom. familjebidragsförordningen.

I likhet med socialbyrån finner jag att den nuvarande tidsberäkningen för bostadsbidragen är ägnad att medföra alltför slumpartade och ojämna resultat vid tillämpningen, särskilt då fråga är om kortvarig tjänstgöring. Bristerna i gällande system har aktualiserats genom den ökade repetitionsövningsverksamheten under de senaste åren.

Socialbyråns förslag till ändring av familjebidragsförordningen, vilket lämnats utan erinran av samtliga remissmyndigheter, synes mig innebära en lösning som ur behovs- och rättvisesynpunkt äger företräde framför det nuvarande systemet. Förslaget tillstyrkes därför av mig.

Genomförandet av en ändrad beräkning av tid för bostadsbidrag torde

förutsätta ändrade tillämpningsföreskrifter i familjebidragskungörelsen. De problem som möter härvid har berörts av socialbyrån och även under remissbehandlingen, särskilt av länsstyrelserna i Malmöhus och Jönköpings län. Härutinnan får jag hänvisa till den föregående redogörelsen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de erforderliga tillämpningsföreskrifterna, varvid de av nyssnämnda myndigheter anförda synpunkterna bör beaktas.

Frågan om bostadsbidrag kommer att ytterligare beröras under följande avsnitt.

FÖRLÄNGDA FAMILJEBIDRAG.

Gällande bestämmelser m. m.

13 § familjebidragsförordningen innehåller bestämmelser om de tider varunder familjepening och bostadsbidrag må utgå. Som allmän regel gäller att familjepening utgår med vad som belöper på tjänstgöringstiden. Beträffande bestämmelserna om bostadsbidrag torde i detta avseende få hänvisas till den förut lämnade redogörelsen.

I vissa fall kan utgå s. k. förlängt familjebidrag. Från denna förmån är i princip undantagna värnpliktiga som fullgör fredstjänstgöring jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen.

Enligt 13 § 1 mom. utgår familjepening under 5 dagar efter avslutandet av tjänstgöringen, därest denna varat minst 30 dagar.

2 mom. innehåller regler om fakultativt förlängda bidrag, som efter behovsprövning må beviljas om särskilda skäl därtill föranleder. Sålunda kan utgå familjepening under högst 20 dagar och bostadsbidrag under högst 30 dagar utöver de eljest gällande tiderna. Dylikt förlängt bidrag kan i undantagsfall utgå även vid fredstjänstgöring, nämligen om tjänstgöringen upphört tidigare än som vid dess början kunde förutsättas.

De nu angivna bestämmelserna i 1946 års familjebidragsförordning överensstämmer i det väsentliga med vad som tidigare gällde enligt 1942 års krigsfamiljebidragsförordning (SFS 1942:521) och fredsfamiljebidragsförordningen av samma år (SFS 1942:524). Bestämmelserna belyses av departementschefens uttalande i propositionen 1946:73 (s. 44).

I samband med framläggandet av 1951 års proposition om ändring i familjebidragsförordningen upptogs även till behandling ett av försvarets socialbyrå väckt förslag om upphävande av gällande hinder för värnpliktiga som fullgör fredstjänstgöring att komma i åtnjutande av förlängt familjebidrag. Departementschefen faun emellertid att vad som förekommit i frågan sedan år 1946 icke givit övertygande skäl för frångående av den ståndpunkt som då intagits och förklarade sig ej kunna biträda social-

byråns förslag (propositionen 1951:17 s. 19). Riksdagen lämnade departementschefens uttalande utan erinran.

Sedermåra framställdes ånyo förslag om slopande av nyssnämnda inskränkningar. Förslagen vann emellertid ej statsmakternas godkännande (propositionen 1952:19; andra lagutskottets utlåtande nr 3; riksdagens skrivelse nr 17).

Socialbyråns förslag.

Socialbyrån hemställer nu på nytt att de i förordningen stadgade restriktionerna i fråga om förlångt familjebidrag efter fredstjänstgöring måtte upphåvas. Frågan härom, anför byrån, måste ses i samband med byråns förslag om ändrad tidsberäkning för bostadsbidrag. Behov av förlångt bidrag föreligger i främsta rummet för värnpliktiga vilka utrycker från första tjänstgöring (motsvarande tjänstgöring). Det torde dock ej vara nödvändigt att tynga författningen med inskränkande föreskrifter såvitt angår kortvarigare tjänstgöring. I den fria behovsprövning som skall tillämpas vid beviljande av fakultativt förlångt bidrag ligger nämligen att tjänstgöringstidens längd tillmätas stor betydelse och att sådant bidrag i allmänhet ej kan beviljas efter en kortare tids tjänstgöring. Detta kommer byrån att anvisningsvägen klargöra för familjebidragsnämnderna om byråns förslag i denna del bifalles.

Yttranden.

Socialbyråns förslag tillstyrkes av myndigheterna med undantag av statskontoret och länsstyrelsen i Jönköpings län.

Av de tillstyrkande myndigheterna ifrågasätter *länsstyrelsen i Malmöhus län* huruvida icke värnpliktiga vilka utrycker från första tjänstgöring borde komma i åtnjutande av en icke behovsprövad utryckningspremie om exempelvis 100 kronor vid sidan av förlångt familjebidrag. Det bör vara möjligt, anser länsstyrelsen, att låta en sådan premie utgöra ett direkt tillägg till det penningbidrag som den värnpliktige personligen åtnjuter. Med hänsyn till det nu utgående penningbidragets storlek synes det länsstyrelsen dock icke helt oskäligt att under tjänstgöringstiden viss del av penningbidraget innehålles och att utryckningspremien gäldas av de såhunda innehållna medlen. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* framhåller angelägenheten av att restriktiva anvisningar utfärdas för familjebidragsnämnderna.

Statskontoret framhåller i sitt avstyrkande yttrande att socialbyrån icke påvisat några nya omständigheter som bör föranleda att statsmakterna frångår sin förut intagna ståndpunkt i frågan. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* uttalar som sin mening att om socialbyråns förslag till ändrad beräkning av tid för bostadsbidrag vinner bifall behovet av förlångt bidrag blir mindre än det för närvarande är.

Departementschefen.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen gäller som allmän regel att familjepenning utgår med de belopp som *belöper* på den värnpliktiges tjänstgöringstid medan bostadsbidrag i dess vanligaste former avser att täcka de utgifter vilka *förfaller till betalning* under tjänstgöringstiden. Genom en jämningsregel är det sørjt för att sådana bostadsbidrag dock under alla förhållanden skall täcka de utgifter som belöper på tjänstgöringstiden. Bostadsbidrag i övriga fall utgår efter samma norm som familjepeningen.

Bestämmelserna medger rätt till förlängt familjebidrag i vissa fall.

Sålunda utgår familjepenning under 5 dagar efter avslutandet av tjänstgöring om minst 30 dagars varaktighet. Vidare kan, om särskilda skäl därtill föranleder, familjepenning beviljas för högst 20 dagar och bostadsbidrag för högst 30 dagar utöver de tider som eljest är föreskrivna.

Förlängt familjebidrag utgår i princip endast efter beredskaps- och krigstjänstgöring. Värnpliktig som avslutat fredstjänstgöring enligt 27 § 1 mom. värnpliktslagen kan komma i åtnjutande av sådan förmån endast i det undantagsfallet att tjänstgöringen upphört tidigare än som vid dess början kunde förutsättas.

Inskränkningarna i fråga om fredstjänstgöring har motiverats därmed att tidpunkterna för sådan tjänstgörings början och slut är på förhand bestämda (se propositionen 1946:73 s. 44; jfr även propositionen 1951:17 s. 17).

Försvarets socialbyrå och andra myndigheter har i olika sammanhang avgivit förslag om upphävande av gällande hinder för värnpliktig som avslutat fredstjänstgöring att åtnjuta förlängt familjebidrag. Förslagen har emellertid icke vunnit statsmakternas godkännande. Ställning till frågan logs senast av 1952 års riksdag (andra lagutskottets utlåtande nr 3; skrivelse nr 17).

Socialbyrån har nu avgivit nytt förslag i enahanda syfte, vilket förslag tillstyrkes av flertalet remissmyndigheter.

I fråga om förlängning av familjepeningen är jag icke beredd att frångå den ståndpunkt som så nyligen intagits av Kungl. Maj:t och riksdagen. Ej heller kan jag biträda ett under remissbehandlingen framlagt förslag om premier till uttryckande värnpliktiga.

Däremot kommer frågan om förlängt bostadsbidrag i ett nytt läge där est det förslag rörande ändrad tidsberäkning av sådant bidrag som jag i det föregående förordat vinner bifall. Detta förslag är som nämnts av den innebörden att bostadsbidragen, vilka nu beräknas efter hyresförfallo-dagar, i stället skall utgå med vad som belöper på tjänstgöringstiden. En följd av förslaget blir att bostadsbidrag i vissa fall kan komma att utgå för kortare tid än nu är fallet.

Ett exempel — hämtat från utfärdad generalorder — må här anföras.

En kontingent värnpliktiga inrycker den 9 februari 1953 och uttrycker den 3 september samma år. Tjänstgöringstiden omfattar 207 dagar. Denna tid inrymmer 7 hyresförfallodagar och enligt gällande regler utgår bostadsbidrag för månaderna mars—september eller för 214 dagar. Enligt det nu framlagda förslaget utbetalas endast det bostadsbidrag som belöper på tjänstgöringstiden, d. v. s. på 207 dagar.

Det synes i det anförda exemplet vara av billighetsskäl påkallat att hyrorna för såväl mars som september i mån av behov förskottteras genom bostadsbidrag. För att så skall kunna ske efter genomförande av förslaget om beräkning av bostadsbidrag efter tjänstgöringstid måste emellertid möjlighet skapas att förlänga bostadsbidraget för, i detta fall, (214 — 207 =) 7 dagar.

Med tanke på dylika fall finner jag billighet och rättvisa tala för att — därest förslaget om ändrad tidsberäkning för bostadsbidrag vinner bifall — möjlighet till förlängning av sådant bidrag efter avslutad fredstjänstgöring införes.

Förlängt bostadsbidrag bör endast kunna utgå efter mera långvarig tjänstgöring. I författningstexten torde emellertid icke kunna göras annan gränsdragning än att undantag göres för repetitions- och befälsövningar.

Den tjänstgöring som i fredstid fullgöres av vapenfria värnpliktiga jämlikt lagen den 26 mars 1943 (nr 121) om vapenfria värnpliktiga torde i förevarande sammanhang få jämsställas med vanliga värnpliktigas tjänstgöring jämlikt 27 § 1 mom. värnpliktslagen. De vapenfria fullgör sin tjänstgöring i omgångar av längre eller kortare varaktighet; tjänstgöringen inrymmer ej repetitionsövningar i egentlig mening. Detta förhållande bör beaktas vid tillämpningen av de nu föreslagna bestämmelserna.

Vad nyss anförts till motivering av förslaget om förlängt bostadsbidrag har närmast tillämpning å vanliga hyresbidrag, bidrag för gäldande av bränsletillägg och bidrag för förvaring av lösören. I fråga om bostadsbidrag i andra fall — bidrag för bostad som tillhör den värnpliktige eller hans hustru, bidrag för uppvärmning som den värnpliktige har att ombesörja själv samt bidrag för flyttningkostnader — föreligger icke sådan ändring av situationen som i och för sig talar för införande av möjlighet till förlängt bostadsbidrag. Då emellertid skäl understundom kan tala för förlängning även i sådana fall — och frågan ej torde vara av större ekonomisk betydelse för det allmänna — synes det ej påkallat att i detta sammanhang meddela särbestämmelser för olika bidragsformer. Saken bör dock uppmärksammas i anvisningarna.

Enligt gällande bestämmelser kan förlängt bostadsbidrag — efter beredskaps- och krigstjänstgöring — utgå för högst 30 dagar. Den förlängning som kan ifrågakomma efter avslutad fredstjänstgöring torde i allmänhet endast utgöra ett färre antal dagar.

Därest förevarande förslag vinner bifall, åligger det socialbyrån i egen-
skap av tillsynsmyndighet att utfärda erforderliga anvisningar för till-
lämpningen. Anvisningarna bör, under beaktande av vad jag i det före-
gående anfört, avfattas restriktivt.

KOSTNADSBERÄKNINGAR.

Familjebidragskostnaderna är beroende av ett flertal faktorer som icke kan i förväg med säkerhet beräknas, såsom giftermålsfrekvensen bland de värnpliktiga och omfattningen av dessas försörjningsplikt mot föräldrar och andra anhöriga. Det har därför visat sig förenat med svårighet att tillförlitligt beräkna medelsbehovet under de i riksstaten uppförda familjebidragsanslagen.

Av samma skäl kan icke de kostnader som ett genomförande av förslaget medför med full säkerhet beräknas. Inom försvarets socialbyrå verkställda beräkningar, mot vilka icke synes vara något att erinra, har emellertid givit följande resultat.

Den föreslagna höjningen av familjepennningens maximibelopp beräknas föranleda en kostnadsökning av omkring 5 % av de totala familjebidragskostnaderna. Hänsyn härtill har av mig tagits vid beräkningen av erforderliga medel under ifrågavarande anslag.

Förslaget om införande av möjlighet till förlängt familjebidrag efter fredstjänstgöring innebär likaledes en kostnadsökning. Socialbyrån, vars förslag i detta avseende innefattar såväl familjepennning som bostadsbidrag, uppskattar ökningen till omkring 300 000 kronor för år. Jag vill erinra om att departementsförslaget begränsats till att avse förlängning av bostadsbidrag.

Vad slutligen angår förslaget om ändrad beräkning av tid för bostadsbidrag i allmänhet anser socialbyrån sannolikt att detta förslag kommer att medföra en kostnadsminskning som i varje fall ej understiger beloppet av sistnämnda kostnadsökning.

BESTÄMMELSERNAS IKRAFTTRÄDANDE.

De föreslagna bestämmelserna torde i enlighet med vad socialbyrån förordat böra träda i kraft den 1 mars 1953.

Särskilda övergångsbestämmelser synes ej erforderliga i författningstexten.

DEPARTEMENTSCHEFENS HEMSTÄLLAN.

Departementschefen hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att antaga upprättat förslag till *förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99)*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Fredrik v. Schéele.